

Αναγνώριση στην Ελλάδα συγγένειας υπέρ ζευγαριών ίδιου φύλου μετά την απόφαση Panchareno!

Κωνσταντίνος Α. Ρόκας,
Λέκτορας Νομικής Σχολής
Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Στις 21 Δεκεμβρίου 2021 το ΔΕΕ, απαντώντας σε προδικαστικά ερωτήματα βουλγαρικού δικαστηρίου, τοποθετείται ως προς τη δυνατότητα επίκλησης δημοσίων εγγράφων προσωπικής κατάστασης που καταγράφουν συγγένεια μεταξύ γονέων ίδιου φύλου και παιδιού ενώπιον αρχών κρατών-μελών. Ζήτημα γεννάται όταν ένα κράτος-μέλος δεν προβλέπει αντίστοιχο θεσμό στο οικογενειακό του δίκαιο. Στην εν λόγω υπόθεση ζευγάρι γυναικών, εκ των οποίων η μία είχε την ιθαγένεια της Βουλγαρίας και η άλλη αυτήν του Ηνωμένου Βασιλείου, επικαλέστηκαν ενώπιον των βουλγαρικών αρχών ισπανική ληξιαρχική πράξη γέννησης που τις κατέγραφε ως γονείς τέκνου¹. Οι δύο γυναίκες που, είχαν τελέσει γάμο, ζούσαν στην Ισπανία από το 2015 και απέκτησαν παιδί το 2019 κατόπιν ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Δεδομένης της εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, η απόκτηση από το παιδί της βουλγαρικής ιθαγένειας ήταν ο μόνος άμεσος τρόπος για να αποκτήσει και την ιθαγένεια της ΕΕ. Έτσι οι γονείς θα έπρεπε να επιδιώξουν την άμεση ή έμμεση αναγνώριση της συγγένειας του παιδιού με τη γονέα βουλγαρικής ιθαγένειας. Ο Δήμος Σόφιας αρνήθηκε τη μεταγραφή του ισπανικού πιστοποιητικού γέννησης λόγω της μη παροχής πληροφοριών σχετικά με τη βιολογική μητέρα και λόγω αντίθεσης με τη δημόσια τάξη της Βουλγαρίας όπου ο γάμος μεταξύ ατόμων ίδιου φύλου δεν επιτρέπεται. Οι γονείς κατέφυγαν λοιπόν στα δικαστήρια τα οποία ανέσειτλαν την εκδίκαση για την υπο-

βοή προδικαστικών ερωτημάτων.

Το κύριο ζήτημα στο οποίο κλήθηκε να απαντήσει το ΔΕΕ ήταν το αν το ενωσιακό δίκαιο υποχρεώνει τις αρχές να εκδώσουν βουλγαρικό πιστοποιητικό γέννησης αποκλίνοντας από τα ισχύοντα υποδείγματα συντάξεως πιστοποιητικών, ακόμα και όταν έρχονται αντιμέτωπες με άγνωστη σε αυτές μορφή συγγένειας κατοχυρωμένη υπέρ δύο γυναικών και τέκνου, και δεν παρέχονται πληροφορίες σχετικά με το ποια είναι η βιολογική μητέρα. Ο εθνικός δικαστής ρωτά επίσης κατά πόσο η κατοχυρωμένη στο άρθρο 4 παρ. 2 ΣΕΕ προστασία της εθνικής συνταγματικής ταυτότητας μπορεί να σημαίνει μια ευρεία διακριτική ευχέρεια για τα κράτη που να επιτρέπει μια εξισορρόπηση τόσο του συμφέροντος του παιδιού όσο και των νομοθεσιών κρατών μελών που δεν προβλέπουν νομική δυνατότητα καταχώρισης συγγένειας υπέρ δύο ατόμων ίδιου φύλου.

Το ΔΕΕ τοποθετείται προσεκτικά στην απάντησή του. Ξεκαθαρίζει ότι οι αρχές δεν υποχρεούνται ούτε να μεταγράψουν το ισπανικό πιστοποιητικό γέννησης ούτε να δημιουργήσουν μια νέα βουλγαρική πράξη που να αποτυπώνει αυτή τη συγγένεια. Ωστόσο, τα άρθρα

20, 21 ΣΛΕΕ και 7, 24 και 45 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων σε συνδυασμό με το παράγωγο ενωσιακό δίκαιο (άρθρο 4, παρ. 3, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ) σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών της οικογένειάς τους να κυκλοφορούν ελεύθερα και να διαμένουν εντός της Ένωσης δημιουργούν μια υποχρέωση για τα κράτη-μέλη. Υποχρεούνται να παρέχουν στο παιδί ταυτότητα ή διαβατήριο αλλιά και να αναγνωρίζουν δημόσιο έγγραφο άλλου κράτους μέλους που αναφέρει ως γονείς τις δύο γυναίκες κατά τρόπο ώστε το παιδί να μπορεί «να ασκήσει με καθένα εκ των προαναφερθέντων προσώπων το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών-μελών». Η ιθαγένεια λοιπόν των πολιτών της Ένωσης, η συνεπακόλουθη ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής και η προστασία της οικογενειακής ζωής και των δικαιωμάτων των παιδιών υποχρεώνουν τα κράτη-μέλη να αναγνωρίζουν ή έστω να αποδέχονται τη συγγένεια που έχει αποτυπωθεί σε έγγραφο άλλου κράτους-μέλους, στο βαθμό που από αυτήν εξαρτάται η άσκηση δικαιωμάτων από το ενωσιακό δίκαιο.

Το ΔΕΕ φτάνει σε αυτό το συμπέρασμα υπενθυμίζοντας αφενός ότι η δημόσια τάξη την οποία επικαλέστηκαν τα βουλγαρικά δικαστήρια πρέπει να ερμηνεύεται στενά και αφετέρου ότι αυτή υπόκειται στον έλεγχο του κάθε φορά που χρησιμοποιείται ως επιχείρημα για να δικαιολογήσει περιορισμό κάποιας θεμελιώδους ελευθερίας (σκ. 55 της εδώ σχολιαζόμενης και απόφ. Coman της 5ης Ιουνίου 2018, C-673/16, EU:C:2018:385, σκ. 44 και την παραπεμπόμενη εκεί νομολογία). Πέραν τούτου τονίζεται ότι για να μπορέσει εθνικό μέ-

1. Τόσο το Ηνωμένο Βασίλειο όσο και η Ισπανία είναι μεταξύ των χωρών που έχουν προβλέψει στο δίκαιό τους τη δυνατότητα δημιουργίας συγγένειας υπέρ δύο γυναικών που καταφεύγουν σε ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή.

τρο που θέτει εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία να θεωρηθεί αποδεκτό πρέπει να είναι σύμφωνο με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη. Το ΔΕΕ εδώ σε συνέχεια της απόφασης Coman κρίνει ότι η μη αναγνώριση της συγγενικής ιδιότητας έναντι ενός εκ των γονέων συνιστά προφανή παραβίαση του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή (άρθρο 7 Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων).

Λαμβάνοντας πάντως υπόψη τις σημαντικές διαφορές των νομοθεσιών των κρατών μελών καθιστά σαφές ότι αυτά δεν υποχρεούνται ούτε να προβλέψουν μια νέα τέτοια μορφή συγγένειας αλλά ούτε και να συντάξουν τα ίδια πράξη του εγχωρίου δικαίου που να την αποτυπώνει. Στη συνέχεια της απόφασης θα μπορούσαν λοιπόν οι βουλγαρικές αρχές να αρνηθούν τη μεταγραφή του αλληλοδαπού πιστοποιητικού γέννησης αλλά να επιτρέψουν στους ενδιαφερόμενους να χρησιμοποιούν εφεξής το αλληλοδαπό πιστοποιητικό γέννησης, μεταφρασμένο, κάθε φορά που είναι αναγκαία η επίκληση της συγγένειας από τον ένα ή τον άλλο γονέα. Θεωρητικά αυτό θα μπορούσε να λειτουργήσει αν η Διοίκηση έδινε εντολή σε όλες τις δημόσιες αρχές να δέχονται τα προερχόμενα από άλλα κράτη μέλη πιστοποιητικά γέννησης αναγνωρίζοντάς τους τις σκοπούμενες έννομες συνέπειες. Προϋπόθεση για αυτή τη λύση θα ήταν η μεταγραφή πράξεων προσωπικής κατάστασης να μην είναι υποχρεωτική για τους πολίτες όπως συμβαίνει στην Ελλάδα. Παρά το περιθώριο που έδωσε το ΔΕΕ, το Διοικητικό δικαστήριο της Σόφιας διέταξε στις 13 Μαΐου 2022 τις αρχές να προχωρήσουν στην έκδοση ηλξιαρχικής πράξης γέννησης. Το ζήτημα παραμένει εκκρεμές αφού ο Δήμος της Σόφιας αρνήθηκε να συμμορφωθεί με την απόφαση αυτή και προσέφυγε εναντίον της στις 10 Ιουνίου 2022².

Παρόμοια προβλήματα εμφανίστηκαν και ενώπιον των ελληνικών αρχών αλλά και ενώπιον των πολωνικών αρχών στην υπόθεση Rzecznik Praw Obywatelskich για την οποία επίσης υποβλήθηκε προδικαστικό ερώτημα (C -2/21). Ζευγάρια ίδιου φύλου αναγνωρισμένα ως γονείς παιδιών σε κάποια κράτη μέλη αλλά και εκτός ΕΕ δεν έχουν μπορέσει μέχρι σήμερα να πετύχουν στην Ελλάδα την αναγνώρι-

ση της συγγένειάς τους έναντι αμφοτέρων των γονέων. Το Ειδικό Ληξιαρχείο, αρμόδια στην Ελλάδα αρχή, επέλεγε μια συμβιβαστική λύση ώστε να επιτρέψει τη θεμελίωση της συγγένειας με τον γονέα ελληνικής ιθαγένειας και να αποκτήσει το παιδί ελληνική ιθαγένεια. Αυτή η λύση ήταν δυνατή μόνο όταν η γονέας με την ελληνική ιθαγένεια ήταν και αυτή που κυοφόρησε. Σε αυτές τις περιπτώσεις το πιστοποιητικό γέννησης μεταγραφόταν μνημονεύοντας μόνο τη μία εκ των δύο γονέων, αυτή με την ελληνική ιθαγένεια. Πέραν του ότι η λύση αυτή παρουσιάζει νομικά προβλήματα, υπάρχουν ούτως ή άλλως περιπτώσεις όπου η Ελληνίδα, νόμιμη στην αλληλοδαπή γονέας του παιδιού, δεν έχει κυοφορήσει το παιδί και άρα αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί.

Δυστυχώς, το Ειδικό Ληξιαρχείο σε αίτημα που υποβλήθηκε αρχές του 2022 αρνήθηκε τη μεταγραφή αγγλικού πιστοποιητικού γέννησης που καταγράφει δύο γονείς ίδιου φύλου, παρά το ότι προκύπτει από την απάντηση ότι έχει λάβει γνώση της απόφασης του ΔΕΕ. Το Ειδικό Ληξιαρχείο απάντησε ότι : « ... δεν αμφισβητεί τον συγγενικό δεσμό που έχει δημιουργηθεί και αναγνωριστεί στο Ηνωμένο Βασίλειο μεταξύ του Α και των γονέων του Β και Γ. Το Ειδικό Ληξιαρχείο δεν αμφισβητεί ότι ο Β έχει από γεννήσεως την ελληνική ιθαγένεια, δεδομένου ότι είναι τέκνο γεννηθέν από μητέρα η οποία είναι κανονικά εγγεγραμμένη σε ισχύοντα Δημοτολόγια της χώρας, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 3284/2004 «Περί Κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας». Το Ειδικό Ληξιαρχείο, ως αρμόδιο για τη μεταγραφή ηλξιαρχικών γεγονότων Ελλήνων πολιτών που έχουν συμβεί στην αλληλοδαπή, δεν νομιμοποιείται να καταχωρίσει πράξη η οποία περιέχει στοιχεία αντίθετα στην ημεδαπή έννομη τάξη, σύμφωνα με το άρθρο 33 του Α.Κ. Στις Ληξιαρχικές Πράξεις που καταχωρίζονται στο πληροφωριστικό σύστημα Μητρώο Πολιτών, επί της παρούσης δεν υφίστανται πεδία «Γονέας 1» και «Γονέας 2», αλλά «Μητέρα» και «Πατέρας». Η απάντηση αυτή ενέχει μια θεμελιώδη αντίφαση και είναι εσφαλμένη. Από τη μια πλευρά σημειώνει ότι οι ελληνικές αρχές δεν αμφισβητούν τη συγγένεια μεταξύ του παιδιού και των δύο γυναικών, ενώ ταυτόχρονα

αναγνωρίζει ότι το παιδί έχει την ελληνική ιθαγένεια χωρίς να εξετάζει αν αυτό κυοφορήθηκε από κάποια εκ των δύο γυναικών. Από την άλλη πλευρά οι αρχές αρνούνται να μεταγράψουν το πιστοποιητικό γέννησης επικαλούμενες την ανυπαρξία εντύπων που να αναφέρονται σε ιδιότητα γονέων χωρίς διάκριση μητέρας και πατέρα και προσφεύγοντας στη δημόσια τάξη του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Όπως πάγια και ομόφωνα διδάσκεται στη θεωρία, βασικό χαρακτηριστικό της δημόσιας τάξης είναι ο εξαιρετικός της χαρακτήρας. Με απλά λόγια η προσφυγή στο μηχανισμό της δημόσιας τάξης πρέπει να επιφυλάσσεται σε όληως εξαιρετικές περιστάσεις και μόνο όταν η εφαρμογή αλληλοδαπού δικαίου, αναγνώριση αλληλοδαπής δικαστικής απόφασης ή πράξης δημόσιας αρχής έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με θεμελιώδεις αρχές της έννομης τάξης υποδοχής. Όταν λοιπόν η έννομη τάξη μας φέρεται να αναγνωρίζει το μείζον, που είναι η ύπαρξη συγγένειας και η ιθαγένεια που εξαρτάται από την ύπαρξη αυτής της συγγένειας, δεν μπορεί να αρνείται το έλλασσον που είναι η μεταγραφή του αλληλοδαπού πιστοποιητικού γέννησης. Άλλωστε, η μη ύπαρξη αντίστοιχου θεσμού στο ελληνικό δίκαιο επίσης δεν είναι επαρκές επιχείρημα για να θεμελιώσει αυτήν την άρνηση. Η νομολογία του Αρείου Πάγου πάγια κάνει δεκτό ότι : «Μόνο το γεγονός ότι το ελληνικό δίκαιο αγνοεί ορισμένο θεσμό ή ορισμένη ρύθμιση που προβλέπεται στο αλληλοδαπό δίκαιο και εφαρμόστηκε από την απόφαση ή ότι στο ελληνικό δίκαιο κρατεί αντίθετος κανόνας, δεν σημαίνει ότι η απόφαση αντίκειται στην εγχώρια δημόσια τάξη ... (ΟλΑΠ 17/1999, ΑΠ 2273/2009, ΑΠ 1066/2007).»³ Με βάση λοιπόν την επιχειρηματολογία που το ίδιο το Ειδικό Ληξιαρχείο επικαλείται, δεν θα έπρεπε να καταλήξει στην απόρριψη της μεταγραφής αλλά είτε να μεταγράψει χρησιμοποιώντας τα ήδη υπάρχοντα έντυπα είτε να επιφυλαχθεί καλώντας το νομοθέτη να παρέμβει για να αλλάξει τα σχετικά έντυπα. Ταυτόχρονα, θα έπρεπε η δημόσια διοίκηση να καλέσει κάθε δημόσια αρχή ή ιδιωτικό φορέα να δέχεται τα προερχόμενα από άλλο κράτος μέλος πιστοποιητικά γέννησης που μπορεί να αναφέρονται ως γονείς ενός παιδιού δύο άτομα ίδιου φύλου.

2. « Bulgaria's Sofia municipality in court action against passport for child of same-sex couple », *The Sofia Globe*, 13 Ιουνίου 2022 σε <https://sofiaglobe.com/2022/06/13/bulgarias-sofia-municipality-in-court-action-against-passport-for-child-of-same-sex-couple/>

3. ΑΠ 662/2020 (Α2, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ).

ΕΔΔΑ: Απόφαση της 1ης Μαρτίου 2021

Υπόθεση Fenech v. Malta
(αριθμός προσφυγής 19090/20)

Η λήψη κατάλληλων και αναλογικών μέτρων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 για την προστασία της υγείας κρατούμενου χωρίς ένα νεφρό και την αποφυγή της μετάδοσης του ιού στη φυλακή δεν συνιστά παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της ΕΣΔΑ

Παρουσίαση: Καλλιόπη Θ. Κηπουρίδου,
Δρ. Νομικής - ΣΕΠ Ελληνικού Ανοικτού
Πανεπιστημίου

Πραγματικά περιστατικά

Ο προσφεύγων Yorgen Fenech, υπήκοος Μάλτας και γεννημένος το 1981, κρατείται στο Σωφρονιστικό Ίδρυμα Corradino στην Paola της Μάλτας. Ο κ. Fenech, που είναι επιχειρηματίας, συνελήφθη στο γιοτ του στις 20 Νοεμβρίου 2019 ως ύποπτος για συμμετοχή στη δολοφονία Ματτέζας δημοσιογράφου τον Οκτώβριο του 2017. Στις 30 Νοεμβρίου 2019 παραπέμφθηκε με την κατηγορία της προώθησης, οργάνωσης ή χρηματοδότησης οργάνωσης με σκοπό τη διάπραξη ποινικού αδικήματος και της συνέργειας σε ανθρωποκτονία από πρόθεση. Αν και δήλωσε αθώος κρίθηκε προσωρινά κρατούμενος. Έχοντας βγει θετικός σε ουσίες κατά την άφιξή του στη φυλακή, τοποθετήθηκε σε ένα κελί με περιορισμένη επαφή, προτού μεταφερθεί σε κοιτώνα στις 4 Ιανουαρίου 2020. Ο κ. Fenech θεώρησε ότι οι συνθήκες κράτησής του ήταν ανθυγιεινές, για το λόγο αυτό παραπονέθηκε για συνωστισμό, άσχημες συνθήκες, έλλειψη καθαρού και ζεστού ρουχισμού και πολύ περιορισμένη σωματική άσκηση. Λόγω της πανδημίας του Covid-19, θεώρησε ότι το κράτος δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα για να τον προστατεύσει από τη μόλυνσή του, ενώ βρισκόταν στη φυλακή, παρόλο που η ιατρική του κατάσταση τον έθετε σε αυξημένο κίνδυνο, εξαιτίας της προηγούμενης απώλειας νεφρού.

Βασίζομενος στα άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης) της ΕΣΔΑ, ο προσφεύγων παραπονέθηκε για τις συνθήκες κράτησής του και για τη μη λήψη από το κράτος των κατάλληλων μέτρων για να τον προστατεύσει από τη μόλυνση από τον Covid-19 ενώ βρισκόταν στη φυλακή, δεδομένης μάλιστα της ευάλωτης κατάστασης της υγείας του.

Δικαστική κρίση

► Όσον αφορά την καταγγελία του προσφεύγοντος ως προς τις συνθήκες προσωρινής κράτησής του:

Σε σχέση με την περίοδο απομόνωσης του κ. Fenech, το Δικαστήριο επανέλαβε ότι η στέρηση της επαφής με άλλους κρατούμενους για λόγους ασφαλείας, πειθαρχικούς ή προστατευτικούς δεν συνιστούσε από μόνη της απάνθρωπη μεταχείριση ή εξευτελιστική τιμωρία. Έπρεπε, λοιπόν, να ληφθούν υπόψη ο λόγος, οι προϋποθέσεις, η διάρκεια και η αυστηρότητα του μέτρου και οι επιπτώσεις του στον κρατούμενο. Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο έκρινε ότι το μέτρο απομόνωσης είχε ληφθεί για ιατρικούς λόγους και προστατευτικούς σκοπούς, σύμφωνα με την πολιτική του σωφρονιστικού ιδρύματος, βάσει της οποίας οποιοσδήποτε έβγαине θετικός σε ναρκωτικές ουσίες δεν επιτρέπεται να αναμιγνύεται με άλλους κρατούμενους έως ότου βγει αρνητικός, σε συνδυασμό με την ανάγκη διασφάλισης της ασφάλειας του κ. Fenech.

Σημαντικό ήταν ότι η απομόνωση του κ. Fenech δεν διήρκεσε περισσότερο από 35 ημέρες, δεν είχε υποστεί επιβλαβή ψυχολογική ή σωματική επιβάρυνση, ενώ οι περιορισμοί που του επιβλήθηκαν δεν έφτασαν σε πλήρη απομόνωση. Αφού εξέτασε τις πραγματικές συνθήκες στο κελί του, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε ότι είχε κρατηθεί σε συνθήκες κατά παράβαση του άρθρου 3.

Συνεπώς, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 σε σχέση με την περίοδο απομόνωσης.

Σε σχέση με την περίοδο προσωρινής κράτησης, ο κ. Fenech είχε ατομικό χώρο ύπνου και 4,5 τ.μ. προσωπικού χώρου με συνέπεια να μπορεί να κυκλοφορεί κανονικά. Αναφορικά με τους περιορισμούς για τους οποίους κατήγγειλε ο κ. Fenech, συμπεριλαμβανομένης της μη πρόσβασης στο γυμναστήριο, στην οικογένειά του, στην εκκλησία ή σε άλλες δραστηριότητες, το Δικαστήριο έκρινε ότι οφείλονταν σε σημαντικούς λόγους υγείας. Βέβαια, όταν οι οικογενειακές επισκέψεις είχαν ανασταλεί, ελήφθησαν εναλλακτικά μέτρα που επέτρεπαν στον αιτούντα να διατηρεί τακτική επαφή με την οικογένειά του (κλήσεις μέσω skype μία φορά την εβδομάδα και τακτικές τηλεφωνικές κλήσεις καθ' όλη τη σχετική περίοδο). Εξάλλου, οι περιορισμοί είχαν επιβληθεί όχι μόνο στον προσφεύγοντα αλλά και στην κοινωνία γενικότερα και συνεπώς ο αιτών δεν αποτελούσε εξαίρεση. Δεδομένου του έκτακτου και απρόβλεπτου πλαισίου που σχετίζεται με την πανδημία του Covid-19, τα μέτρα αυτά, τα οποία ήταν αναλογικά και χρονικά περιο-

ρισμένα, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι του προκάλεσαν μεγαλύτερη αγωνία ή ταλαιπωρία από ότι ήταν αναγκαίο κατά τη διάρκεια της κράτησης σε μια πανδημία. Ως εκ τούτου, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης ως προς αυτό.

► Όσον αφορά την καταγγελία του αιτούντος σχετικά με τη θετική υποχρέωση του κράτους να διατηρήσει την υγεία του κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19:

Το Δικαστήριο δεν απέκλεισε την εφαρμογή του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ σε ορισμένες περιπτώσεις που σχετίζονται με τον Covid-19. Ωστόσο, υπό τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης, έκρινε ότι η διάταξη δεν είχε εφαρμογή, καθώς περισσότερο από ενάμιση χρόνο μετά την έναρξη της πανδημίας, ο κ. Fenech δεν είχε μολυνθεί, ενώ ήδη από τον Απρίλιο του 2021 του είχε δοθεί η δυνατότητα εμβολιασμού. Σε κάθε περίπτωση, ακόμα κι αν επρόκειτο να προσβληθεί από τον Covid-19, δεν είχε παράσχει μελέτες ή σχετικό υλικό που να έδινε μια σαφή εικόνα των πιθανοτήτων ένας άνδρας της ηλικίας του (αρχές σαράντα), χωρίς νεφρό, να πέθαινε με βεβαιότητα ή με υψηλή πιθανολόγηση από την ασθένεια, εάν είχε μολυνθεί (πριν ή μετά τον εμβολιασμό).

Όσον αφορά την υποχρέωση των κρατών να διασφαλίζουν επαρκώς την υγεία και την ευημερία των κρατούμενων σύμφωνα με το άρθρο 3, το Δικαστήριο έκρινε ότι λόγω της φύσης του Covid-19, οι αρχές έπρεπε να λάβουν ορισμένα μέτρα με στόχο την αποφυγή μόλυνσης, τον περιορισμό της εξάπλωσης του Covid-19 εντός της φυλακής και την παροχή επαρκούς ιατρικής περίθαλψης σε περίπτωση μόλυνσης. Καθώς οι αρχές βρέθηκαν αντιμέτωπες με μια νέα κατάσταση, όπως ήταν μια παγκόσμια πανδημία, τα προληπτικά μέτρα έπρεπε να είναι ανάλογα με τον κίνδυνο χωρίς να είναι πολύ επαχθή.

Μετά την εμφάνιση του Covid-19, η φυλακή είχε ουσιαστικά τεθεί σε lockdown, οπότε δεν επιτρεπόταν η είσοδος σε επισκέπτες και το προσωπικό εργαζόταν σε εβδομαδιαίες βάρδιες για την αποφυγή της υπερβολικής έκθεσης σε εξωτερικούς παράγοντες. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα μέτρα αυτά είχαν σίγουρα περιορίσει τον κίνδυνο εκτεταμένης μόλυνσης εντός της φυλακής, διατηρώντας έτσι την υγεία και την ασφάλεια των κρατούμενων και του προσωπικού.

Είχαν, επίσης, τεθεί σε εφαρμογή γενικά μέτρα όπως τακτική απολύμανση, καθαρισμός, χρήση μάσκας, παροχή απολυμαντικού χεριών και έλεγχοι θερμοκρασίας τόσο για τους κρατούμενους όσο και για τους φύ-

ήλακες. Πραγματοποιήθηκαν rapid tests για τον καθορισμό του πού θα τοποθετούνταν οι νέοι κρατούμενοι, ενώ είχαν τεθεί σε εφαρμογή τεστ PCR και περίοδοι καραντίνας, με τη διάρκεια των τελευταίων να μειώνεται με την πάροδο του χρόνου. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, αυτό δείχνει ότι οι αρχές επαγρυπνούσαν για την προσαρμογή των πρωτοκόλλων τους στην εξελισσόμενη κατάσταση. Σημαντικός ήταν και ο εμβολιασμός κατά του Covid-19 ο οποίος είχε εφαρμοστεί έγκαιρα εντός της φυλακής.

Στο βαθμό που ο κ. Fenech παραπονέθηκε ότι, υπό το φως της κατάστασης της υγείας του, θα έπρεπε να είχε προστατευθεί από

την έκθεση περισσότερο σε σχέση με τους άλλους κρατούμενους, το Δικαστήριο σημείωσε ότι δεν ήταν ο μόνος κρατούμενος που χαρακτηρίστηκε ευάλωτος. Δεδομένων των πρακτικών απαιτήσεων της φυλάκισης και της γεωφάνους κατάστασης, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι μπορεί να μην ήταν δυνατό να γίνουν ρυθμίσεις ώστε καθένας από αυτούς να μεταφερθεί σε ασφαλέστερους χώρους πριν από την εκδήλωση μόλυνσης στη φυλακή. Αν και θα έπρεπε να προβλεφθεί η δυνατότητα διαχωρισμού των κρατουμένων που διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο από τους άλλους, ο κ. Fenech δεν είχε αποδείξει ότι ανήκε στην κατηγορία των πιο ευάλωτων. Το γεγονός ότι μοιραζόταν

έναν κοιτώνα και χρησιμοποιούσε τις ίδιες ιατρικές, υγειονομικές εγκαταστάσεις εστίασης και λοιπές εγκαταστάσεις με άλλους κρατούμενους που δεν είχαν μολυνθεί από τον Covid-19, δεν εγείρει από μόνο του ζήτημα βάσει του άρθρου 3.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι αρχές είχαν λάβει επαρκή και αναλογικά μέτρα για την πρόληψη και τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού. Επιπλέον, ακόμη και αν υποθεθεί ότι υπήρχε κίνδυνος ο προσφεύγων να προσβληθεί από τον Covid-19 στη φυλακή, δεν υπήρχε καμία ένδειξη ότι δεν θα υπήρχε ειδική βοήθεια. Ως εκ τούτου, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

▶ ΤΑ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΑ «ΠΑΡΕΝΘΕΤΑ» ΜΩΡΑ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

Το μήνυμα στο site της εταιρείας BioTexCom, που αναλαμβάνει παρήνθετες εγκυμοσύνες στην Ουκρανία, είναι αρκετά ψυχραιμο και ευγενικό, αν αναλογιστεί κανείς την κρίσιμότητα της κατάστασης. «Αγαπητοί γονείς, σας ζητούμε συγγνώμη. Δυστυχώς, δεν μπορούσαμε να προβλέψουμε την επιθετικότητα των Ρώσων εναντίον της Ουκρανίας. Σας παρακαλούμε να παραμείνετε ψυχραιμοί, έτσι μόνο θα συμβάλετε στην ασφάλεια του παιδιού σας αλλά και στη δική σας». Εκτός από το κείμενο, υπάρχουν και βίντεο στο σάιτ όπου διακρίνονται τα μωρά που γεννήθηκαν από παρήνθετες μητέρες και διασώζονται ηρωικά, στο καταφύγιο της κλινικής, σε πρόσσιο του Κιέβου.

Το ιδιότυπο πρόβλημα των βρεφών προς εξαγωγή που βρέθηκαν μόνα τους στον πόλεμο, χωρίς οικογένεια, προέκυψε από την πρώτη μέρα της ρωσικής εισβολής καθώς έγινε δύσκολο για τους γονείς που είχαν υπογράψει τα συμβόλαια με τις παρήνθετες μητέρες, να τα παραλάβουν. Το ζήτημα παίρνει συνεχώς μεγαλύτερες διαστάσεις γιατί καθημερινά γεννιούνται κι άλλα μωρά από εκατοντάδες παρήνθετες ουκρανές μητέρες, όπως γράφει η Νικόλα Αμπέ.

Από το 2015, η Ουκρανία έχει τα πρωτεία της παρήνθετης, εφόσον σε αρκετές άλλες χώρες που συμμετείχαν στην παραγωγή μωρών κατά παραγγελία, όπως το Νεπάλ, η Ινδία και η Ταϊλάνδη, ανάλογες διαδικασίες απαγορεύτηκαν. Σύμφωνα με εκτιμήσεις που δημοσιεύει το γερμανικό Spiegel σε σχετικό άρθρο του, 2000 με 3000 παιδιά ετησίως, γεννιούνται από παρήνθετες μητέρες, των οποίων ο ρόλος είναι κοινωνικά αποδεκτός στην Ουκρανία. Το κόστος για τα ζευγάρια που επιλέγουν να γεννήσει μια Ουκρανή το παιδί τους είναι μεταξύ 40 και 65 χιλιάδων ευρώ, τιμή πολύ χαμηλότερη από αυτές που ισχύουν στις ΗΠΑ, όπου οι παρήνθετες εγκυμοσύνες είναι επίσης νόμιμες.

Ο πόλεμος επέβαλε την εφαρμογή οργανωμένων

επιχειρήσεων ώστε τα μωρά να τα δίνουν οι βιολογικές τους μητέρες αμέσως στα κεντρικά καταφύγια κι από εκεί να αναλαμβάνουν οι υπεύθυνοι γιατροί, ώστε να φτάσουν στους γονείς τους με τη συνοδεία εθελοντών στρατιωτών. Μέχρι τότε, ζουν κλεισμένα σε καταφύγια όπως αυτό σε πρόσσιο του Κιέβου ενώ ο πόλεμος ακούγεται από μακριά. Οι οκτώ νοσοκόμες που τα φροντίζουν ζουν και οι ίδιες μακριά από τις οικογένειές τους από τότε που εγκλωβίστηκαν προσέχοντας τα νεογέννητα. Ευτυχώς, είναι επαρκείς οι προμήθειες τους σε γάλα και πάνες όσο οι ανθρωπιστικές αποστολές από όλο τον κόσμο δεν σταματούν και πολλοί γονείς που στο παρελθόν έχουν αποκτήσει τα παιδιά τους μέσω παρήνθετης μητέρας, δεν ξεχνούν να στέλνουν συνεχώς πακέτα. Για τα ζευγάρια που τολμούν να μπουν στην Ουκρανία για να παραλάβουν τα νέα τους μωρά, το ταξίδι είναι πολύ δύσκολο. Μία από τις περιπτώσεις που πήρε αρκετή δημοσιότητα, ήταν αυτή ενός ζευγαριού Ελβετών που πέταξαν με ιδιωτικό τζετ, όμως αυτή η δυνατότητα την έχουν λίγοι κι έτσι οι γονείς συνήθως φτάνουν στη χώρα οδικώς ή με τρένο αν και ίσως το δυσκολότερο κομμάτι της περιπέτειάς τους είναι η επιστροφή μέσα από εμπόλεμες ζώνες, με ένα μωρό ημερών στην αγκαλιά, μαζί με εκατοντάδες χιλιάδες Ουκρανούς πρόσφυγες που περπατούν πολλά χιλιόμετρα για να φτάσουν στα σύνορα. Πριν από την έναρξη του πολέμου η γραφειοκρατική διαδικασία διαρκούσε έναν μήνα, τώρα έχει επισπευσθεί ώστε γονείς και νεογέννητα να μπορούν να φύγουν μέσα σε δύο μέρες με λιγότερα έγγραφα, αν και τα βρέφη δεν παύουν να χρειάζονται κανονικά διαβατήρια προκειμένου να ταξιδέψουν κι αυτά χορηγούνται μόνο από τις πρεσβείες που, μέσα στον πόλεμο, καθυστερούν να απαντήσουν στις αιτήσεις. Τα περισσότερα μωρά προορίζονται για χώρες όπως η Γαλλία, η Βρετανία, η Αυστρία, η Ελβετία, το Ισραήλ, η Αργεντινή, η Βραζιλία και η Κίνα, όπου ισχύει αυστηρό lockdown λόγω κορονοϊού, με αποτέλεσμα τα βρέφη που επρόκειτο να ταξιδέψουν εκεί να

είναι και τα μεγαλύτερα σε ηλικία στο καταφύγιο και ίσως με το πιο αβέβαιο μέλλον.

Στην Ουκρανία αυτή τη στιγμή ζουν 600 εγκυμονούσες παρήνθετες μητέρες. Οι γυναίκες που βρίσκονται στη Μαριούπολη κατάφεραν να διαφύγουν ενώ όσες ζουν σε πιο ασφαλείς περιοχές μένουν ακόμα στα σπίτια τους. Όσες είναι σε προχωρημένη εγκυμοσύνη καλούνται να μείνουν στο ίδιο καταφύγιο με τα νεογέννητα, μαζί με βρεφοκόμους και μαίες που είναι επιφορτισμένες με τη φροντίδα τους. Οι υπεύθυνοι του καταφυγίου, βγαίνουν έξω σπάνια και μόνο για να ψωνίσουν τα απολύτως αναγκαία από τα λίγα σούπερ μάρκετ που είναι ανοικτά, μέχρι να κλείσει ο επόμενος συναγερμός. Στην αρχή της εισβολής, οι περισσότερες κλινικές σκόπευαν να μεταφέρουν τις εγκύους εκτός Ουκρανίας, όμως αναλογίστηκαν τον κίνδυνο του ταξιδιού για τις ετοιμόγεννες και την πιθανότητα κάποιες από αυτές να χρειάζονταν να γεννήσουν στη μέση του πουθενά, χωρίς ίσως ιατρική βοήθεια, και έτσι αποφάσισαν να τις αφήσουν να μείνουν εκεί που ήταν, πιστεύοντας πως ο πόλεμος δεν θα κρατούσε πολύ. Όσες δίνουν τους πρώτους μήνες της εγκυμοσύνης τους κατέφυγαν στην Πολωνία, με την υπόσχεση πως θα γυρίσουν στην Ουκρανία για να γεννήσουν.

Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα είναι πως η παρήνθετη μητρότητα είναι παράνομη στις γειτονικές χώρες. Όσες γυναίκες γεννήσουν στην Πολωνία θα είναι βάσει νόμου φυσικές μαμάδες των μωρών τους και έτσι θα χρειαστεί οι οικογένειές που τα περιμένουν να τα διεκδικήσουν μέσω μιας γραφειοκρατικής διαδικασίας περιπλοκής και χρονοβόρας, ενώ οι παρήνθετες μητέρες, ωστόσο ολοκληρωθεί η διαδικασία αυτή, θα πρέπει να φροντίζουν τα βρέφη με τα οποία δεν επιθυμούν να έχουν σχέση.

Πηγή: <https://www.protagon.gr/themata/ta-egklwvismena-parentheta-mwra-tis-oukranias-44342473138>

ΙΑΤΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΒΙΟΗΘΙΚΗ

Το περιοδικό "Ιατρικό Δίκαιο και Βιοηθική" είναι μια περιοδική έκδοση από κοινού των ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΣΑΚΚΟΥΛΑ και του Ομίλου Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής.

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη)
Εκδότης και Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Παναγιώτης Η. Σάκκουλας, Εθνικής Αμύνης 42, 546 21 Θεσσαλονίκη
Διεύθυνση: Ελισάβετ Συμεωνίδου-Καστανίδου, Καθηγήτρια Α.Π.Θ.
Υπεύθυνη Υλης: Μ. Μνήσιου, Δ.Ν., Επιστ. Συνεργ. Νομικής Σχολής Α.Π.Θ.
Επιστημονικοί Συνεργάτες: Θ. Τροκάνας,

ΣΕΠ Ελληνικό Ανοικτό Παν/μιο, τ. Επικούριος Καθηγητής Νομικής Σχολής Ευρωπαϊκού Παν/μιου Κύπρου, Κ. Κηπουρίδου, Δ.Ν., ΣΕΠ Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Παραγωγή: Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη)
Για υποβολή ερωτημάτων ή για υποβολή θέματος απευθύνστε: Εκδόσεις Σάκκουλα, Εθνικής Αμύνης 42, ΤΚ 546 21, Θεσσαλονίκη
on* όμη Καθ. κ. Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Περιοδικό "Ιατρικό Δίκαιο και Βιοηθική".
kaston@law.auth.gr
http://medlawbioethics.org

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
Ιπποκράτους 23 - Τ.Κ. 106 79 - Τηλ.: 210 33 87 500 - Fax: 210 33 90 075

Θεσσαλονίκη
Εθνικής Αμύνης 42 - Τ.Κ. 546 21 - Τηλ.: 2310 244 228, 9
Fax: 2310 244 230

Θεσσαλονίκη
Φράγκων 1 - Τ.Κ. 546 26 - Τηλ.: 2310 535 381 - Fax: 2310 546 812
www.sakkoulas.gr e-mail: info@sakkoulas.gr

ISSN: 1791-3934